

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Livsmedelsverkets yttrande över remiss från Miljödepartementet angående Miljömålsberedningens delbetänkande Sveriges globala klimatavtryck, SOU 2022:15

Livsmedelsverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Miljödepartementets remiss av Miljömålsberedningens delbetänkande *Sveriges globala klimatavtryck*.

Miljömålsberedningen har gjort en omfattande genomlysning av den svenska konsumtionens klimatpåverkan. Livsmedelsverket ser positivt på införandet av övergripande mål för att minska klimatpåverkan från konsumtion. Det hade dock varit angeläget med fler förslag på styrmedel och åtgärder för att säkerställa att målen nås.

Betänkandet har generellt litet fokus på livsmedelskonsumtionen specifikt. Detta trots att växthusgasutsläppen från livsmedel enligt SCB utgör en tredjedel av de konsumtionsbaserade utsläppen. Livsmedelsverket noterar exempelvis att det inte gjorts någon djupare genomgång av hur utvecklingen ser ut på livsmedelsområdet internationellt och inom EU (kapitel 5 och 6), vilket hade varit önskvärt. Det är viktigt att i genomförandet beakta det arbete som sker internationellt och på EU-nivå, såsom också konstateras i betänkandet. Livsmedelsverket stödjer Miljömålsberedningens förslag om att Sverige ska stärka sitt arbete inom EU och andra relevanta internationella sammanhang för att minska de globala utsläppen i linje med 1,5-gradersmålet.

Livsmedelsverket har fokuserat på och lämnar synpunkter på de delar som berör livsmedelskonsumtion.

Kapitel 7. Att minska klimatpåverkan – nationella mål, styrmedel, åtgärder m.m.

Resonemanget kring livsmedelsstrategin (avsnitt 7.9.3) om att en ökad svensk produktion kan bidra till minskad global klimatpåverkan är förenklad. I texten

hänvisas till uppföljningen från 2020. Det finns mer aktuella utvärderingar från 2021 och 2022 där det resonemanget tonats ned och behoven av omställning även i det svenska jordbruket lyfts fram.

Kapitel 8. Statistik och indikatorer över konsumtionens klimatpåverkan

Livsmedelsverket ser positivt på förslaget att utveckla den officiella statistiken över klimatpåverkan från konsumtion. Särskilt att förbättra statistikens detaljnivå så att den beräknar de faktiska konsumtionsvalen. Idag finns inte de data över livsmedelskonsumtion som behövs för att kunna följa utvecklingen mot hållbarhet på ett bra sätt. Livsmedelsverket ser behov av kompletteringar enligt nedan.

Jordbruksverkets befintliga statistik över livsmedelskonsumtion (total konsumtion och direktkonsumtion) är en viktig källa för att följa all livsmedelskonsumtion i Sverige. För att kunna utforma relevanta styrmedel, åtgärder och uppföljning behöver detaljnivån i livsmedelsstatistiken öka. Ett exempel är baljväxtkonsumtionen som behöver redovisas separat (se [Livsmedelsverkets rapport L-2021 nr 17](#)). För att kunna bedöma klimatpåverkan eller effekter av förändrad konsumtion behöver även importens ursprung vara känd. Nuvarande statistik presenterar inte ursprungsland utan avsändarland, det vill säga land för senaste utskeppning. Ökad detaljnivå i konsumtionsstatistiken samt ursprungsländer är även nödvändigt vid eventuellt framtagandet av en databas över livscykelanalyser och livscykelinventeringar (avsnitt 13.24.8) samt möjligheterna att utnyttja den offentliga konsumtionen som verktyg för att förbättra livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan och hållbarhet.

Det saknas idag möjlighet att följa de offentliga inköpen av livsmedel, som årligen uppgår till cirka 10 miljarder kronor eller 3–4 procent av vår totala livsmedelskonsumtion räknat i värde. Det är viktigt att även den offentliga konsumtionen av livsmedel kan följas i framtiden, bland annat med avseende på verksamheternas klimatpåverkan. Ett intressant pilotprojekt för att samla statistik för livsmedelsinköp i offentlig sektor pågår vid Jordbruksverket (se [Statistik, Silo-projektet - MATtanken](#)). SCBs statistik över försäljning av livsmedel kan idag användas för att följa hushållens utgifter för livsmedel. Genom att komplettera denna statistik med volymer (som kilo) av olika produkter skulle man kunna få en tydligare indikation på hur hushållens livsmedelskonsumtion utvecklas och på så sätt få bättre underlag för framtida åtgärdsförslag och beslut.

Sammantaget ser Livsmedelsverket att konsumtionsstatistiken på livsmedelsområdet behöver utvecklas och bli mer tillgänglig. Fler myndigheter än SCB behöver involveras i detta arbete, exempelvis Jordbruksverket och

Livsmedelsverket (se Jordbruksverkets rapport om [Hållbara livsmedelssystem \(jordbruksverket.se\)](#)).

Livsmedelsverket stödjer förslagen angående scenarierberäkningar (avsnitt 8.11.2), men ser behov av utvecklade antaganden om livsmedel. Livsmedelsverket förordar framtida klimatscenarier där hänsyn tas till verkets rekommendationer och analyser av förändringsbehov i befolkningens kost. Att minska den sammanlagda köttkonsumtionen och öka andelen grova grönsaker och baljväxter i kosten ser Livsmedelsverket som viktigt ur hälso- och miljösynpunkt. Kombinerat med en ökad andel inhemsk produktion kan detta även bidra till den nationella livsmedelsstrategin och samhällets klimatanpassning. Det är även önskvärt att scenarier utformas med beaktande av vad som vore fördelaktigt för biologisk mångfald. Scenarierna tar med fördel hänsyn till myndigheternas gemensamma målbilder för arbetet med ett hållbart livsmedelssystem ([Livsmedelsverkets rapport S 2022 nr 02](#)).

Kapitel 10. Mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion och ökad klimatnytta från export

Livsmedelsverket ser det som angeläget med införandet av övergripande nationella mål för att minska klimatpåverkan från konsumtion. I betänkandet saknas dock delvis analys och förslag på åtgärder för att målen ska nås. Sänkta konsumtionsbaserade utsläpp kommer kräva förändrad konsumtion och inte enbart förändrad produktion. Detta förutsätter nya och förändrade styrmedel för såväl produktion som konsumtion av livsmedel.

Livsmedelsverket noterar att den föreslagna strecksatsen (avsnitt 10.2) skiljer sig från övriga strecksatser i Generationsmålet, genom att den är tydligt tidsatt med årtal. Eventuellt behöver även andra strecksatser ses över på motsvarande sätt alternativt att ett årtal sätts för samtliga strecksatser.

I arbetet med att nå ”målet att minska Sveriges klimatpåverkan från konsumtion till en klimatomfattigt hållbar nivå” behöver påverkan på biologisk mångfald samt mark- och vattenresurser samtidigt beaktas.

Livsmedelsverket ser det som viktigt att föreslagna alternativa målbana inte blir underordnad den som i förslaget benämns huvudmålbana (avsnitt 10.3). World Economic Forum ser risken med att inte klara klimatomställningen som det största hotet mot världsekonomin. IPCC har visat att klimatkostnaderna är klart lägre med 1,5 graders uppvärmning jämfört med 2 graders uppvärmning. Detta talar för att utformningen av samhällets åtgärder bör ha den alternativa målbanan som överordnat fokus.

Kapitel 13. Klimatpåverkan från offentlig konsumtion och upphandling

Förslagen inom offentlig upphandling bedöms överlag som positiva ur perspektivet att genom upphandling stärka arbetet inom offentlig verksamhet för minskad klimatpåverkan. Livsmedelsverket noterar dock att det saknas ett tydligt och tidsatt mål eller målbana, vilket hade varit önskvärt.

Livsmedelsverket är positivt till att förslaget tar i beaktning de ökade kompetenskrav som kan krävas hos upphandlande aktörer och det stöd i form av utbildning som ålagts Upphandlingsmyndigheten. Livsmedelsverket är ansvarig för nationell samordning gällande hållbar livsmedelskonsumtion och ska stödja myndigheter samt andra aktörer inom området. Förslaget kommer sannolikt innebära ett ökat behov av råd och stöd även från Livsmedelsverket och andra myndigheter.

Livsmedelsverket stödjer att det är upp till varje enskild kommun, region och statlig myndighet att i det enskilda fallet avgöra vilka krav som är tillämpliga. Verket ser dock en risk att ökade klimatkrav vid upphandling kan komma att prioriteras ner av ekonomiska och resursmässiga skäl.

Livsmedelsverket välkomnar förslaget att ta fram en förstudie om en öppen och fritt tillgänglig generell LCA-databas, men ser behov av att förslaget utvecklas. Detta för att på ett kostnadseffektivt sätt ta tillvara synergier och tillfredsställa flera av myndigheternas och samhällets behov av dataunderlag. En databas med livscykelanalyser och livscykelinventeringar skulle vara värdefullt för Livsmedelsverkets arbete med både offentlig och privat konsumtion. Användningen är inte begränsad till offentlig upphandling utan en sådan databas är ett efterfrågat verktyg i arbete med företag och olika styrmedel. Nuvarande förslag till databas skulle inte tillfredsställa dessa behov.

Livsmedelsverket föreslår

- att databasen byggs upp med framtida möjligheter till expansion, till att omfatta fler typer av miljöpåverkan.
- att databasen inte begränsas till så kallad standardiserade data, eftersom dessa bygger på antaganden om exempelvis produktion, tillförsel och logistik som kan förändras mycket snabbt.
- att databasen tillåts omfatta även livscykelinventeringar. Dessa ger mycket värdefull information där det saknas fullständiga LCA och de förenklar bedömning av robustheten hos resultaten från andra LCA.

2022-09-16

Dnr 2022/02261

- att en förstudie för denna databas respektive dess stegvisa vidare utveckling görs i samverkan mellan flera myndigheter.

Livsmedelsverket betonar vikten av hög transparens gällande antaganden, avgränsningar och indata, vilket bidrar till ökad användbarhet. Genom hög transparens säkerställs kvalitet och trovärdighet, urval av relevanta data och bedömning av osäkerheter underlättas samt att delmängder av data kommer att vara användbara längre.

Kapitel 14. Samlad konsekvensutredning

Långsiktiga mål kan tydliggöra färdriktningen, men för att få till en förändring behövs även åtgärder och styrmedel. Detta nämns i betänkandet, men främst beskrivs hur målen i sig ger förutsättningar för omställningen. Ett exempel är i avsnitt 14, (s. 674) där det står att ”Ett mål för konsumtionsbaserade utsläpp synliggör klimatomställningens betydelse för människor och kan bidra till att hushållen bättre kan bidra till att minska de globala utsläppen och leva ett klimatmässigt hållbart liv.” Verket ser det inte som sannolikt att hushållen kommer vidta åtgärder som en direkt följd av målen, det behöver skapas samhälleliga förutsättningar för den kommande omställningen.

Texten om nödvändiga åtgärder i livsmedelskedjan är otydligt formulerad. Det går inte att utläsa i någon större omfattning vilka förändringar som behöver göras eller konsekvenser av dessa. Exempelvis nämns inte den höga klimatpåverkan från produktion och konsumtion av animalier. Detta trots att den vetenskapliga litteraturen visar att köttkonsumtionen och animalieproduktionen står för en stor andel av livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan och att en minskning i konsumtion av animalier är nödvändig för att nå målen i Parisavtalet. Resonemangen om att en ökad svensk produktion kan bidra till minskad global klimatpåverkan är förenklad. Det finns utrymme för förbättringar i såväl den svenska produktionen som konsumtionen. Dessutom diskuteras inte konsekvenserna för svensk livsmedelsförsörjning vid utebliven omställning.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör *Annica Sohlström*. I den slutliga handläggningen har deltagit rådgivare *Maja Larsson* samt miljöstrateg *Anna-Karin Johansson*, föredragande.

Annica Sohlström

Anna-Karin Johansson

Kopia till Miljödepartementet, Klimatenheten och Näringsdepartementet, Enheten för djur och livsmedel.